

HORACY

**Pieśń II, 13. Ille et
nefasto te posuit
die...**

HORACY

Pieśń II, 13. Ille et nefasto te posuit die...

DO DRZEWA

TEŁUM. MARCELI MOTTY

Kto cię pierwszy zasadził, w dniu to złowrogim zrobił,
świętokradzką cię także ręką, o drzewo, wnukom
wyhodował na zgubę
i na całej tu wioski sromotę¹.

Uwierzyłbym, że taki człowiek własnemu ojcu
kark już skręcił i w nocy świętą komnatę zbryzgał
gościa swego posoką.

Kto tam ciebie, ponure ty drzewo,
coś na głowę niewinną pana się zwalić miało,
na mym polu postawił, pewno kolchidzkich jadów²
i wszystkiego się dotknął,
co gdziekolwiek jest grzechem i zbrodnią.

Czego trzeba unikać, tego się ustrzec każdej
chwili, trudne zaiste dla nas zadanie! Wstręt ma
do Bosforu³ punicki⁴

żeglarz, ślepych skądinąd się losów
nie lękając, a żołnierz boi się strzały Partów⁵,
ich ucieczki tak nagłej⁶, Partów zaś straszy siła

Rzymian, straszą kajdany⁷...

Ale zmiatał narody i zmiatać
będzie nagły gwałt śmierci. Wszak już widziałem niemal
państwo czarnej królowej⁸, sądy Eaka⁹, oraz

dusz pobożnych siedziby

i Safonę¹⁰ na lutni eolskiej

Zło, Drzewo

Strach

Śmierć

Śmierć, Poezja

¹*sromota* (daw.) — wstyd. [przypis edytorski]

²*kolchidzkich jadów* — mieszkańcy Kolchidy (krajiny historycznej na terenie obecnej Gruzji) słynęli z czarów, które starożytnym kojarzyły się również z trucicielstwem. [przypis edytorski]

³*Bosfor* — cieśnina oddzielająca Europę od Azji, łączy Morze Czarne z Morzem Marmara, jest położona między Półwyspem Bałkańskim a Azją Mniejszą. [przypis edytorski]

⁴*punicki* — fenicki; Fenicjanie, mieszkańcy Kartaginy, byli znani jako wyśmienici kupcy. [przypis edytorski]

⁵*Partowie* — lud zamieszkujący tereny na pld. od Morza Kaspijskiego (zach. część staroż. Wielkiego Iranu, którego część pln.-wsch. stanowiła Scytia), tworzący od ok. 238 p.n.e. do 226 n.e. państwo, z którym Rzym prowadził wojny od I w. p.n.e. do III w. n.e.; Marek Antoniusz dwukrotnie, w roku 36 i 33 p.n.e., podejmował nieudane wyprawy w celu podbicia państwa Partów. [przypis edytorski]

⁶*ich ucieczki tak nagłej* — pozorowany odwrót konnych łuczników był często stosowanym elementem partyjskiej sztuki wojennej; w starożytności istniało nawet powiedzenie „partyjska strzała”. [przypis edytorski]

⁷*Partów zaś straszy siła Rzymian, straszą kajdany* — tłumacz jednocześnie pokazuje dwie możliwości przetłumaczenia łac. słowa *robur*. [przypis edytorski]

⁸*czarna królowa* (mit. rzym.) — Prozerpina, córka Cerery. Porwał ją i poślubił Pluton, bóg krainy umarłych. Prozerpina co roku wracała do matki na lato, a opuszczała ją na zimę; tak mitologia tłumaczyła następstwo pół roku. Odpowiednikiem Prozerpiny w mit. gr. jest Kora-Persefona. [przypis edytorski]

⁹*Eak* a. *Ajakos* (mit. gr.) — król Myrmidonów (ludu zamieszkującego Egeinę), po śmierci wraz z Minosem i Radamantyssem sądził w Hadesie dusze zmarłych. [przypis edytorski]

skargi głoszącą przeciw dziewicom swego miasta,
Alceuszu¹¹, i ciebie, któryś te straszne klęski
morza, wojny, ucieczki
dźwięczniej prątkiem¹² twym złotym odbijał.
Śpiew obojga, świętego godzien milczenia, w duszach
zmarłych wzbudza podziwy; wieści o bitwach jednak,
o tyranach wygnanych
chciwiej tłumy chwytają swym uchem.
Jakże dziwić się nad tym, skoro stugłowy potwór¹³,
osłupiony pieśniami, czarne swe uszy spuszcza,
a wplecione w Eumenid¹⁴
włosy żmije spoczynkiem się cieszą.
Nawet słynny Prometeusz¹⁵, razem z Pelopsa ojcem¹⁶,
brzmieniem miłych tych śpiewów w ciężkich się zwodzą troskach
i nie myśli już Orion¹⁷
lwy i rysie tchórzliwe popędzać.

¹⁰*Safona* — gr. poetka liryczna z przełomu VII i VI wieku p.n.e., autorka głównie poezji miłosnej, często sugerującej jej miłość do kobiet. [przypis edytorski]

¹¹*Alceusz* a. *Alkajos* (ok. 620 p.n.e.–ok. 550 p.n.e.) — gr. poeta liryczny z Mityleny na wyspie Lesbos, część życia z powodu udziału w spisku przeciw tyranowi Myrsylosowi spędził na wygnaniu. Dużą część jego dzieła stanowiła poezja polityczna. [przypis edytorski]

¹²*Prątek* — zdrobnienie od: pręt; chodzi o tzw. *plektron*, odpowiednik kostki gitarowej, za pomocą którego w starożytności grano na lutni. [przypis edytorski]

¹³*stugłowy potwór* — przesadnie opisany Cerber, trzygłowy pies, pilnujący bram piekła. [przypis edytorski]

¹⁴*Eumenidy* (mit. gr.) — Erynie (zwane dla prześlągania srogich bóstw Eumenidami, tj. „Dobroczyńnymi”) były wysłanniczkami Fatum, mścicielkami tropiącymi zbrodniarzy; przedstawiane były z węzami we włosach (stąd: „węzowe różgi”) i skrzydłami; z imienia znane są trzy: *Alekto* (Niestrudzona), *Tysyfone* (Mścicielka) i *Megera* (Wroga). [przypis edytorski]

¹⁵*Prometeusz* (mit. gr.) — jeden z tytanów, dobroczyńca ludzi (w niektórych wersjach mit. gr. także twórca ludzkości, który ulepił człowieka z gliny pomieszaną ze łzami, dając mu duszę z iskier pochodzących z wozu Heliosa); wykradł ogień z Olimpu, by ludzie mogli się przy nim ogrzać i przyrządzać pieczone potrawy; nauczył ich również metalurgii, uprawy roli, kowalstwa, budownictwa, ujarzmania sił przyrody oraz czytania i pisanie, a także podstępnie sprawił, że władca bogów wybrał na ofiarę dla bogów niejadalne części zwierząt: tuszcz i kości; Zeus ukarał Prometeusza za kradzież ognia i uchwałstwo, każąc przykuć go do skały na Kaukazie, gdzie codziennie sęp wyjadał mu wątrobę, odrastającą w ciągu nocy; z kaźni tej uwolnił Prometeusza Herakles. [przypis edytorski]

¹⁶*Pelopsa ojciec* (mit. gr.) — Tantal, król lidyjski, syn Zeusa, słynny ze swojego ogromnego bogactwa oraz ze strasznej kary, jaką nałożyli na niego bogowie. Z powodu swojego boskiego pochodzenia bywał zapraszany na ucztę bogów; zdradzał ludziom boskie sekrety i żeby wypróbować wszechwiedzę bogów podał im na ucztę ciało swego syna, za co został strącony do Tartaru, gdzie cierpiał męki: pragnienie, stojąc w wodzie, która opadała, gdy się nachylał, oraz głód, nie mogąc dosięgnąć zwisających z drzewa owoców, zaś nad jego głową chwiał się głaz, grożąc zmiążdżeniem. [przypis edytorski]

¹⁷*Orion* (mit. gr.) — olbrzym, syn Euriale (jednej z trzech siostr Gorgon) i Posejdona a. Hyrieusa z Beocji, brat Polifema; myśliwy beocki o wielkiej sile, urodzie i wzroście (potrafił przejść po dnie oceanu z głową nad powierzchnią wód, wg innych wersji mitu potrafił chodzić po morskich falach); prześladowca Plejad i Hiad (nimf-zwiastunek dobrej i złej pogody), za próbę zgwałcenia bogini Artemidy zginął ukąszony przez wielkiego skorpionia (odwzorowanie tego mitu widzieli staroż. Grecy w konstelacjach gwiazd). [przypis edytorski]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/do-drzewa>

Tekst opracowany na podstawie: Horatius Flaccus, Quintus (65-8 a. C.), Horacego ody, epody, satyry i listy, tłum. Motty, Marceli (1818-1898), Poznań 1896

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Kopeć-Gryz, Marcin Koziej, Marta Niedziałkowska, Paweł Kozioł.

Okladka na podstawie: Patrick Connelly@Flickr, CC BY-SA 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).